

NÄDAL AIAS

Rajage uus maasikapeenar!

- Andke puudele ja põõsastele sügisväetist, see soodustab võrsete puitumist ja suurendab talvekindlust. Sügisväetist võib mulda segada septembri lõpuni, sest taimed on veel rohelised ja suudavad seda omastada.
- Kui väetasite kevadel oma aeda pikatoimeliste väetistega, siis sügisväetist enam anda pole vaja.
- Augusti lõpuni võib lõigata okaspuid, siis jõuavad lõikehaavad enne talve paraneda.
- Vaarikamardika tõrjeks raputage vaarikaree alla tubakatolmu ja kaevake sisse või pritsige pinnast tubakaleotisega.
- On sobiv aeg rajada uus maasikapeenar.
- Kirsipuid kiusab paljudes aedades lisaks luuviljaliste mädanikule ka lehevarisemistõbi. Mõlema haiguse vastu aitab 5%-lise karbamiidilahusega pritsimine. Pihustage üle nii puu otsa jäänud lehed, oksad, tüvi kui ka puu alla varisenud materjal.
- Viinapuu viljakandvatel võrsetel murdke ära kõik lehekaenaldest kasvama hakanud ennakvõrsed.
- Kastke kastides-pottides olevaid lilli vähem, sest ööd on niisked ja jahedamad.
- Pikema vihmaperioodi ajal tõstke lilleanumad varju alla, et õied ei vettiks. Kui suurel ja raskel lilleanumal pole põhjas äravooluavasid, katke anum vihma ajal kilega.
- Hakake külastama aiäärisid, sest müügile tulevad lillesibulad, mis tuleb sügisel mulda pista, et nad kevadel õitseksid.
- Esmajärjekorras istutage nartsissid, kes vajavad juurdumiseks sooja mulda, ja püvililled ja liiliad, mille sibulad kipuvad kergesti mullast väljas olles kuivama. Krookuste, sinilliliate ja tulpidega veel kiiret pole.
- Aias suvitav potiasalea tõstke poolvarjust päikese kätte, siis arenevad suuremad õiepungad.
- Talvekindluse tõstmiseks andke murule fosfori- ja kaaliumirikast väetist.
- Tomatitaimedelt eemaldage jätkuvalt tarbetuid külgvõrseid ja alumisi vanu lehti.

Mürgine kaunitar – SÜGISLILL

Varsti hakkavad aedades pilku püüdma purpurilillade õitega lillekesed. Paljud peavad neid krookusteks, ent need õitsejad on hoopis sügislilled.

Sügislill (*Colchicum*) on tüüpiline sügisel õitsev mugulsibullill. Turule on tulnud ka arvukalt looduslikest liikidest suuremate õitega sorte.

Igähele nad aias ei meeldi – kardetakse taime mürgisust. Samuti häirivad mõnda tugevad lehekogumikud, mille taimed kevadel moodustavad ja mis suve jooksul kuivavad. See pole aga sobivate naabertaimede puhul mingi probleem.

Kasvukoha suhtes pole sügislilled valivad. Partneriteks sobivad neile madalad sõnajalaliigid, mitmed kõrrelised, kopsurohi, hõbedaste lehtedega koirohi või muud pujud. Kuna sügislilled on looduses enamasti niidutaimed, võib nad ka murusse istutada, kuid siis ei saa seda enne niita, kui lehed on kuivanud.

Et sügislillel õitsemise ajal lehti ei ole, nimetatakse teda Inglismaal rahvapärased alasti leediks. Sageli peetakse sügislilli ekslikult ka sügiskrookusteks, kuid vahet on kerge teha tolmutate arvu järgi (sügislillel 6, krookusel 3).

Mugulsibulad pannakse mulda augustis. Kuna õite algmed on neis juba olemas, lähevad nad varsti õitsema.

Olenevalt mugulsibula suurusest areneb sellest erinev arv õisi. Lille iseärasus on veel, et sigimik on mugulsibula sees ja see, mida me õieraoks peame, on tegelikult õieputk. See võib olla valge, roosa või lilla, kroonlehed on purpurililled. Kui õisi on tolmeldatud, kerkib kevadel koos lehtedega mullast ka vili.

Võiks arvata, et mürgisel sügislillel vaenlasi pole. Tõepoolest, kariloomad väldivad taime lehti. Kuid õied on tugev maiusroog ning sageli rikuvad nad neid juba pungastaadiumis.

Mürgisuse pärast pole põhjust taime kasvatamisest loobuda, välja arvatud siis, kui peres on väikesi lapsi, kes kõike suhu toppida armastavad.

Taimes sisalduvat kolhitsosiidi kasutatakse meditsiinis. Peamine alkaloid kolhitsiin omab tähtsust aga aianuduses: kui idanevaid seemneid selle lahusega töödelda, takistab see rakkude jagunemist ning põhjustab kromosoomide arvu suurenemise.

Sellised kahekordse kromosoomide arvuga (tetraploidised) taimed on märgatavalt suuremad ja robussemad kui nende diploidised liigikaaslased.

Sügislilled äratasid aiataimedena huvi juba möödunud sajandi alguses. Aretustöö tulemusel on saadud hulgaliselt kauneid aedvorme, mida näete juuresolevatel piltidel.